

La “Llei Celáa” elimina la vehicularitat del castellà? - Jordi Martí

Article a càrrec de Jordi Martí Monllaur, professor i responsable territorial de la Intersindical-CSC Educació a les Terres de l'Ebre.

Des de 1985 han estat aprovades per les Corts Espanyoles cinc lleis en matèria d'educació: la LODE (*Llei Orgànica reguladora del dret a l'educació*, de 1985), la LOGSE (*la Llei Orgànica d'ordenament general del sistema educatiu*, de 1990, que va representar la primera gran reforma educativa des de la *Llei General d'educació*, de 1970, encara en ple franquisme), la LOQE (*la Llei Orgànica de qualitat educativa*, de 2002, que no va arribar a aplicar-se), la LOE (*Llei Orgànica d'educació*, de 2006) i la LOMQE (*La Llei Orgànica de millora de l'educació*, de 2013, i actualment vigent). Cinc lleis en trenta-cinc anys, a les quals se n'afegirà ara una sisena (la LOMLOE; *Llei Orgànica de millora de la LOE*, coneguda periòdicament i, per tant, popularment, com la “Llei Celáa”), actualment en procés de tramitació al Congrés dels Diputats.

En les quatre primeres d'aquestes lleis la qüestió de la llengua o llengües vehiculars de l'ensenyament no se suscita; poden suposar que es deu al fet que s'hi dona per descomptat, per una banda, que aquesta llengua seria el castellà a les comunitats de parla castellana i perquè, per un altre costat, la legislació en aquesta matèria seria una matèria reservada a l'autoritat autonòmica en les comunitats de llengua no castellana (i on, tanmateix, el castellà és obligadament cooficial). No serà fins al 2013, amb la LOMQE, que se'n parlarà obertament, en establir-se, en la seua Disposició addicional trenta-vuitena (pactada entre els grups del Partit Popular, PP, i de Unión Progreso y Democracia, UPyD), que:

- 1. Les Administracions educatives garantiran el dret dels i les alumnes a rebre els ensenyaments en castellà, llengua oficial de l'Estat, i en la resta de llengües cooficials en els seus respectius territoris. El castellà és llengua vehicular de l'ensenyament a tot l'Estat i les llengües cooficials ho són també a les respectives Comunitats Autònomes, d'acord amb els seus Estatuts i normativa aplicable.**
- 2. En finalitzar l'educació bàsica, tots els i les alumnes hauran de comprendre i expressar-se, de manera oral i per escrit, en la llengua castellana i, en el seu cas, en la llengua cooficial corresponent.**

3. Les Administracions educatives adoptaran les mesures oportunes a fi que la utilització en l'ensenyament de la llengua castellana o de les llengües cooficials no sigui font de discriminació en l'exercici del dret a l'educació.

Tot seguit, en aquest mateixa disposició, en el seu punt quart, s'hi establia que:

«Les Administracions educatives podran dissenyar i implantar sistemes en els quals es garanteixi la impartició d'assignatures no lingüístiques integrant la llengua castellana i la llengua cooficial en cada un dels cicles i cursos de les etapes obligatòries, de manera que es procuri el domini d'ambdues llengües oficials pels i les alumnes, i sense perjudici de la possibilitat d'incloure-hi llengües estrangeres.»

«Les Administracions determinaran la proporció raonable de la llengua castellana i la llengua cooficial en aquests sistemes, i poden fer-ho de manera heterogènia en el seu territori atenent les circumstàncies concurrents.»

A continuació s'inclouen encara disposicions que, a més de no considerar adequades **«les mesures que suposin l'atenció individualitzada en castellà o la separació en grups per motiu de la llengua habitual»**, autoritzaven l'Administració educativa estatal a sufragar el cost de l'escolarització en castellà dels estudiants les famílies dels quals l'haguessin demanada, en aquells casos que l'educació pública d'un territori no l'oferís, i a repercutir aquest cost a l'Administració educativa autonòmica, unes mesures, aquestes darreres, que val a dir que van ser anul·lades pel Tribunal Constitucional en sentència del 20 de febrer de 2018.

La LOMQE, per tant, no sols entrava a legislar en una matèria en la qual, fins aleshores, la legislació educativa no havia anat més enllà de confirmar i concretar la supremacia que la Constitució de 1978 fixava per al castellà (l'única llengua esmentada en el text constitucional i l'única d'obligat coneixement per a tots els ciutadans de l'estat), establint l'obligació de la matèria de llengua i literatura castellanen dins i fora de les comunitats del domini lingüístic d'aquest idioma i prescrivint, a més, la necessitat d'establir un règim d'exempció de l'estudi i el coneixement de la resta de les llengües peninsulars per als estudiants que sobrevinguessin al sistema educatiu de les comunitats de llengua no castellana (la qual cosa, per descomptat, no es contemplava en el cas invers). Ara, la llei d'educació establia, a més, que el castellà era **«llengua vehicular de l'ensenyament a tot l'Estat»** i que es podrien **«dissenyar i implantar sistemes»** en els quals es garantís **«la impartició d'assignatures no lingüístiques integrant la llengua castellana i la llengua cooficial en cada un dels cicles i cursos de les etapes obligatòries»**. Es garantia, per tant, que el castellà pogués ser (sense perjudici de les matèries de llengua estrangera) l'única llengua vehicular del sistema educatiu a les comunitats del domini lingüístic castellà, mentre que el català, l'eusquera i el galleg no podrien ser-ho en els sistemes educatius dels seus respectius dominis lingüístics, on, a més de ser obligatori l'ensenyament del castellà i d'existir exempcions de l'estudi i l'avaluació de la llengua pròpia per als estudiants procedents de la resta de l'estat, el castellà esdevenia també llengua vehicular per a assignatures no lingüístiques, i ho havia de ser en una proporció que, en darrer terme, no decidirien –no almenys únicament– les autoritats catalanes, valencianes, balears, basques o gallegues. Si fins aleshores, pel que fa a la llengua, la llei establia que tots els ciutadans eren iguals, però que n'hi havia que eren més iguals que uns altres, en endavant la llei establiria que, atès que iguals no ho érem, doncs avant les atxes.

La LOMQE, però, sembla viure els seus darrers dies, i una sisena llei d'educació comença a treure el nas: la LOMLOE, que hauria de veure la llum abans del final de la legislatura. Ara bé, aquesta nova llei (l'anomenada "llei Celáa") entra també a legislar en matèria de llengua vehicular de l'ensenyament, i ho fa seguint el camí obert per la "llei Wert", tot establint, de manera ambigua, en el text inicial del seu projecte, que:

«Les Administracions educatives garantirán el dret dels alumnes a rebre ensenyaments en castellà, llengua oficial de l'Estat, i en la resta de llengües cooficials als seus respectius territoris...»

I tot seguit:

«...el castellà i les llengües cooficials tenen la consideració de llengües vehiculars, d'acord amb la normativa aplicable».

La Intersindical-CSC ja es va manifestar en el seu moment contra aquestes disposicions, que en realitat recollien en essència allò establert en la Disposició addicional trenta-vuitena de la LOMQE.

Ara, però, finalment, i després d'una negociació encapçalada pels representants del grup d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) al Congrés, les consideracions esmentades han desaparegut del text del projecte de llei, substituïdes per un redactat alternatiu que elimina l'afirmació que **«...el castellà i les llengües cooficials tenen la consideració de llengües vehiculars, d'acord amb la normativa aplicable»** i deixa el paràgraf en què això s'establiria de la següent manera:

«Les administracions educatives garantirán el dret dels i les alumnes a rebre els ensenyaments en castellà i en la resta de llengües cooficials als seus respectius territoris, amb conformitat amb la Constitució Espanyola, els Estatuts d'Autonomia i la normativa aplicable.»

Un avenç? Una victòria de la política com s'han afanyat a assegurar els esmenants? No sembla gens clar: és un avenç, sens dubte, en relació amb allò que s'establiria a la LOMQE, on s'afirmava que **«el castellà és llengua vehicular de l'ensenyament a tot l'Estat»**, però costa de veure-hi cap avenç respecte al text que es pretenia esmenar, perquè, en darrer terme, en el nou redactat, en realitat només s'exclou la referència al fet que el castellà és **«la llengua oficial de l'Estat»** i la consideració explícita que **«el castellà i les llengües cooficials tenen la consideració de llengües vehiculars, d'acord amb la normativa aplicable»**, però fixa igualment que existiria un dret **«dels i les alumnes a rebre els ensenyaments en castellà i en la resta de llengües cooficials als seus respectius territoris»** i deixa intacte el fet que les decisions sobre la vehicularitat del castellà i **«la resta de llengües cooficials»** (*les innominables*) les prendran **«les Administracions educatives»**, així, en plural, com ja figurava a la LOMQE, en una expressió que no exclou d'entrada el govern espanyol i el seu ministeri d'educació.

Es fa difícil de veure, per tant, en què es basa el triomfalisme de molts de titulars de premsa un cop fet públic el resultat de la negociació.

Per contra, és molt més fàcil d'entendre l'escepticisme dels representants del Partit Nacionalista Basc (PNB), que pretenien substituir el darrer punt per la consideració que **«a les comunitats autònomes amb llengües cooficials la llengua vehicular serà la que determinin els seus respectius estatuts i normativa»**. Els bascos es van abstenir en la votació de la modificació apadrinada per ERC. Per la seua banda, els grups de Junts per Catalunya (JxCat) i del PDeCAT, que no tenien representació en la comissió on es va votar el canvi, també se'n van mostrar descontents.

Per contra, el diputat d'Unides Podem, Joan Mena, se'n va mostrar satisfet tot afirmant que la modificació *blinda* el català sense que *es relegui* el castellà. Molt revelador. De fet, pensem que té raó, però hi afegiríem que el blindatge que li escauria al català al sistema educatiu del seu domini lingüístic no hauria de ser menor que el que té el castellà al seu. En cas contrari, l'única llengua realment blindada és la castellana, i això a costa de precaritzar o relegar el dret a una escola catalana per als catalans.

Mentrestant, sense necessitats de canvis legislatius, la immersió i la vehicularitat del català s'esfondren per elles mateixes, sense necessitat d'ajudes. Potser això serà l'únic que, en darrer terme, evitarà la intervenció estatal, perquè el castellà ja és ara vehicular en l'escola catalana, fins al punt que no estem segurs que posar-hi un límit màxim, no impliqués, a la pràctica, reforçar el percentatge actual de català a les aules.